

СЕКЦІЯ 1
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ НА МАКРО-,
МЕЗО- ТА МІКРОРІВНЯХ

ВСЕОСЯЖНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ (TQM) ЯК БАЗОВА КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНОГО ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Аль-Шаххі Салем Алі Мохаммед Худуб, здобувач PhD
Є.А. Славенко, здобувач вищої освіти
*Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)*

Сучасна ринкова економіка вимагає постійного підвищення якості товарів для подальшої реалізації та високого рівня надання послуг для забезпечення конкурентоспроможності організації в складних умовах мінливого економічного середовища. Якість продукції є одним із важливих критеріїв діяльності підприємства в умовах перенасиченого ринку та серйозної конкуренції в окремих сегментах даного ринку. Підвищення технічного рівня та якості веде до зростання темпів наукового-технічного прогресу, економічної ефективності підприємства, рівня конкурентоспроможності та життєвого рівня населення країни.

Всеосяжне управління якістю (TQM – Total Quality Management) – концепція менеджменту якості, в основі якій лежить підхід до управління якістю задля задоволення вимог споживача та досягнення вигоди для компанії [1]. Дана концепція націлена на ефективне та розумне використання матеріальних і людських ресурсів для задоволення найбільшої кількості споживачів, персоналу організації та суспільства. Практичне використання концепції TQM сприяє підвищенню фінансових показників підприємства та покращення результатів діяльності працівників.

Основними задачами, які виконує TQM, є систематичне підвищення якості за допомогою аналізу та корегування діяльності організації, забезпечення зниження випадків виникнення дефектів та фінансових збитків через причину невідповідного функціонування підприємства.

Концепція всеосяжного управління якістю на практиці зводиться до повторення наступного циклу: «плануй (plan)», «роби (do)», «перевірй (check)», «впливай (act)». Дана модель відома як цикл Шухарта–Демінга та носить аббревіатуру PDCA (за першими літерами компонентів циклу з англійської мови) [3].

Таким чином, складові циклу PDCA можна описати як:

- план: постановка цілей, необхідних для досягнення мети організації, створення плану робіт для досягнення даних цілей та задоволення споживача, визначення заходів з планування виділення та розподілу ресурсів;
- виконання: здійснення необхідних дій за допомогою впровадження систем менеджменту;
- перевірка (вивчення): збір відповідної інформації та контроль процесів на виробництві, виявлення відхилень та встановлення їх причин;
- дія (вплив): виправлення причин відхилень, запровадження дій для їх усунення, за необхідності розробка нововведень.

Дана модель, застосована безпосередньо на підприємстві, веде до поліпшення показників ефективності виробничих процесів та покращенню якості продукції. Однак не всі організації отримують бажаний результат від застосування даного методу. Це відбувається через відсутність зацікавлення та готовності вищого керівництва до вдосконалення процесів виробництва, спроможності вводити зміни, залучати персонал до самовдосконалення та професійного росту за допомогою методів мотивації, розроблення заходів для покращення командної роботи. Отож, в разі відсутності змін наведених соціальних факторів вважається неможливим провести позитивні зрушення в організації.

Нині всеосяжне управління якістю в країнах з розвинутою економікою та міцними демократичними засадами стає передовою перспективною концепцією розвитку.

Серед основних принципів, на яких базується TQM, можна виділити:

- досягти задоволення споживача;
- розуміння того, що внутрішні та зовнішні споживачі однаково важливі;
- оперативно відповідати на скарги та запити, бути постійно на зв'язку для своїх клієнтів;
- важливість командної роботи та налагодження комунікацій між співробітниками та між окремими відділами;
- кожен співробітник – частина великого організму, що направлений на постійне покращення та самовдосконалення задля підвищення якості роботи, яка безпосередньо впливає на якість продукції;
- не зупинятися на окремих перемогах, постійний шлях до вдосконалення та професійного росту [2].

Якщо розглядати традиційну концепцію управління та всеосяжне управління якістю, то можна виділити такі відмінності (Табл.1):

Таблиця 1 – Основні відмінності принципів системи традиційного управління та системи всеосяжного управління якістю

Показники	Традиційне управління	Всеосяжне управління якістю
Чиї потреби необхідно задовольнити?	Потреби замовника	Потреби споживача, співробітників та суспільства
Яка головна мета?	Покращення якості продукції	Покращення якості всіх процесів в загальній системі
Якими діями досягається мета?	Розробка дій корегування	Розробка дій випередження
Підвищення кваліфікації співробітників	Зосередження уваги на співробітниках відділу якості	Зосередження уваги на персоналі усїєї компанії
Які проблеми вирішуються першочергово?	Вирішення невідкладних питань в області якості в міру того, як вони з'являються	Систематичне виявлення і розв'язання хронічних питань в області якості
Система виконання роботи	Кожен співробітник виконує поставлену перед ним задачу	Взаємодія всіх співробітників ті їх координація в області якості

Таким чином, можна зробити висновок, що концепція TQM передбачає концентрацію на задоволенні вимог та потреб споживача шляхом покращення діяльності усїєї системи функціонування організації, на відміну від традиційної системи управління, яка зосереджує увагу на покращенні роботи тільки відділу якості.

Отже, всеосяжне управління якістю є новим кроком росту компанії, передбачає її розвиток та вдосконалення усїх процесів, виправлення хронічних проблем та скоординовану роботу відділів для досягнення цілей. Сучасне управління якістю має базуватися на таких засадах, як розробка дій на випередження проблем та відхилень, систематичне виявлення слабких місць та їх усунення або доробку, покращення усїх процесів, які здійснюються в організації, робота компанії як «єдиного організму».

Список використаних джерел

- 1) Бабич Р. Б. Управління якістю: навч.-метод. посібник. Київ: НАУ, 2022. 15 с.
- 2) Коцюбенко Г.А., Каницька І.В., Стандартизація, метрологія, сертифікація та управління якістю. Миколаїв: МНАУ, 2021. 60-61 с.
- 3) Траченко Л.А. Системи управління якістю підприємств сфери інженірингу : монографія. Одеса: ОНЕУ, 2019. 378 с.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

О.В. Замлинська, кандидат економічних наук, доцент

Т.А. Кобрін

Одеський державний аграрний університет

(м. Одеса, Україна)

З метою комплексної оцінки інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств та його соціально-економічного розвитку можна розділити на шість складових, що характеризуються системою показників: кадровий, матеріально-технічний, технології виробництва, ринковий, фінансовий, організаційно-управлінський. Оцінка кожного з них є сумою добуток відповідних показників на їх вагові коефіцієнти та є важливою для збільшення потенціал, отже вимагає стимулювання кожної компоненти. Вибрані показники є кількісними або якісними, що дозволяє не лише враховувати специфіку галузі, але й використовувати як об'єктивні дані, так і показники, важливі для оцінки можливості, яку важко піддати кількісній оцінці. Перевагою запропонованої методики є обов'язкове порівняння значення кожного показника з нормативним чи ідеальним значенням, що дозволяє не лише отримати певне значення інноваційного потенціалу, а виявити проблемні зони, що, у свою чергу, дозволить розробити програму заходів, спрямованих на підвищення ролі інновацій у функціонуванні підприємства., що відповідає вимогам сучасної глобальної економіки.

В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації, форс-мажорів та логістичних ризиків всі країни, в тому числі і Україна, зацікавлені в продовольчій безпеці за рахунок внутрішніх ресурсів. Незважаючи на те, що Україна володіє колосальними земельними ресурсами, питання забезпечення продовольчої безпеки є досить актуальним. Однією з причин нерозвиненості сільського господарства є розміщення великої кількості підприємств у зоні ризикованого землеробства. Слід зазначити, що наукові розробки дозволяють певною мірою зменшити вплив природно-кліматичних умов. Тому важливо не просто визначити здатність підприємства впроваджувати та використовувати інновації, а й виявити причини, що обмежують цей процес. У зв'язку з цим питання оцінки інноваційного потенціалу набувають особливої гостроти.

Система показників для оцінки інноваційного потенціалу повинна містити в основному показники, що характеризують здатність до інновацій, а не ті, що характеризують підприємство в цілому.

Ефективність і сама можливість інновацій залежить від наявності співробітників; це характеризуватиме кадрову складову інноваційного потенціалу підприємства. При цьому важливо оцінити, який відсоток працівників пройшов навчання та підвищення кваліфікації, що може стати передумовою для інноваційної діяльності. Крім того, здатність підприємства до інновацій буде вищою, якщо більше співробітників мають вищу освіту або вчений ступінь та високу мотивацію до експериментів.

Виробничо-технологічна складова інноваційного потенціалу аграрного підприємства передбачає командне проектування виробництва власними зусиллями або придбання сторонніх технологій. Крім того, необхідно визначити наявність у підприємства інтелектуальної власності.

Оцінка ринкової складової інноваційного потенціалу вимагала б оцінки як здатності підприємства до інноваційної продукції, так і здатності продавати продукцію з використанням маркетингових інновацій. Для оцінки фінансової складової інноваційного потенціалу важливою є оцінка фінансових можливостей підприємства в цілому, наявності та частки джерел фінансування та спроможності підприємства розраховуватися за зобов'язаннями. Значення фінансової складової інноваційного потенціалу також зростає за наявності бюджетного фінансування або залучення коштів з інвестиційного фонду.

Оцінка організаційно-управлінської складової інноваційного потенціалу здійснюється переважно за якісними показниками. Ця характеристика дозволяє оцінити рівень взаємодії підприємства з науковими організаціями або вищими навчальними закладами, наявність інноваційного підрозділу всередині підприємства. Крім того, результати інноваційної діяльності значною мірою залежать від оперативності прийняття рішень, яка визначається наявністю стратегічної комунікації інноваційної діяльності. У рамках цієї складової інноваційного потенціалу бажано оцінити рівень застосування організаційних інновацій (запровадження нових організаційних структур, інновацій у позмінній роботі, застосування сучасних систем контролю якості, специфікації, логістики).

Таким чином, деякі з описаних показників мають кількісну форму і виступають у вигляді коефіцієнтів. Решту складають показники, які мають якісний характер і визначаються експертами та керівництвом підприємства. Керівництву підприємства пропонується дати оцінку якісним показникам в діапазоні від 0 до 1 на основі шкали значень, що дозволяє присвоїти показнику відповідне значення за шкалою бажаності Харінгтона в залежності від статусу показника: «Дуже добре» (цій оцінці відповідають значення показників 0,80 – 1,00), «Добре» (0,63 – 0,80), «Задовільно» (0,37 – 0,63), «Погано» (0,20 – 0,37), «Дуже погано» (0,00 – 0,20).

Поєднання як кількісних, так і якісних показників дозволяє використовувати як об'єктивні дані, так і важливі для оцінки можливостей показники, які важко піддати кількісній оцінці.

При оцінці інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства вважаємо доцільним порівнювати значення кожного показника з його номінальним значенням, оскільки в порівнянні з числовим балом немає потреби в індивідуальній експертній оцінці кожного підприємства, оскільки номінальні значення є універсальними. і дозволити особі, яка досліджує підприємство, завершити оцінку без опитування експертів. При оцінці всіх підприємств галузі в якості номінальних значень можуть бути використані максимальні значення збору.

Максимальне значення коефіцієнта дорівнює одиниці і відображає рівність фактичного значення номінальному. Формула інтегральної оцінки (1) кожної складової інноваційного потенціалу має такий вигляд:

$$P_i = \sum_{j=1}^n q_j k_j \quad (1)$$

- де: P_i – інтегральний показник інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства;
 k_j – коефіцієнт узгодження фактичного значення j -го показника з номінальним;
 q_j – ваговий коефіцієнт j -го показника для відповідної йому складової інноваційного потенціалу;
 n – кількість показників, що входять до складу цієї складової інноваційного потенціалу.

Заключним етапом оцінки є розрахунок інтегрального показника показника інноваційності сільськогосподарського підприємства та інтерпретація отриманих результатів.

Інтегральний показник інноваційного потенціалу (ІІ) сільськогосподарського підприємства розраховано за формулою (2).

$$IP = Q_1 P_iK + Q_2 P_iMT + Q_3 P_iPT + Q_4 P_iP + Q_5 P_iF + Q_6 P_iOY \quad (2)$$

- де: IP – інтегральний показник інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства;
 P_iK – інтегральна оцінка кадрової складової;
 P_iMT – інтегральна оцінка матеріально-технічної складової;

PiPT – інтегральна оцінка виробничо-технологічної складової;
PiP – інтегральна оцінка ринкової складової;
PiF – інтегральна оцінка фінансової складової;
PiOY – інтегральна оцінка організаційно-управлінської складової;
Q1...Q6 – вагові коефіцієнти відповідних складових інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства (в діапазоні від 0 до 1).

Оскільки максимальне значення коефіцієнта узгодження в запропонованій методиці оцінки інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства дорівнює одиниці, а сума вагових коефіцієнтів кожного показника також дорівнює одиниці, інтегральні значення кожної складової інноваційної діяльності потенціал та сам інтегральний показник інноваційного потенціалу аграрного підприємства також знаходяться в діапазоні від 0 до 1. При цьому вважаємо, що оптимальним методом інтерпретації отриманого інтегрального показника є шкала, запропонована Е. Харінгтоном.

Таким чином, залежно від стану інноваційного потенціалу та віднесення його інтегрального потенціалу до однієї з груп, виникає можливість для розробок, спрямованих на підвищення рівня інноваційного потенціалу на підприємствах кожної групи.

Таким чином, запропонована система показників дозволяє повно та комплексно оцінити складові інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства з урахуванням специфіки галузі. Застосування експертних вагових коефіцієнтів для відображення відносної важливості окремих внутрішніх факторів для формування інноваційного потенціалу підприємства дозволило отримати більш точну та достовірну оцінку інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства в сучасних економічних умовах.

Порівняння отриманих значень показників з номінальними значеннями дозволяє відмовитися від індивідуальної експертної оцінки кожного окремого підприємства, оскільки номінальні значення є універсальними і дозволяють досліднику або керівництву підприємства проводити оцінку самостійно, що підвищує об'єктивність результатів.

Інтегральний показник дозволяє об'єднати складові інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства та інтерпретувати значення показника шляхом віднесення підприємства до однієї із заздалегідь визначених груп.

Методика враховує специфіку галузі, що дозволяє виявити можливості інноваційної діяльності в сільському господарстві та активізувати інноваційні процеси. Будучи простим у застосуванні, він дозволяє повно та всебічно оцінити інноваційний потенціал підприємства та його окремих складових. Віднесення підприємства до однієї із завчасно визначених груп за рівнем його інноваційного потенціалу дозволяє розробити заходи, спрямовані на підвищення інноваційного потенціалу для кожної групи окремо. На нашу думку, вище приведена методика оцінки дозволяє комплексно аналізувати інноваційний потенціал та напрямки зростання у структурі фінансового забезпечення підприємства. Правильні управлінські рішення дозволять спрогнозувати потенціал економічного зростання і удосконалять механізм управління інноваційним процесом як головної мети стратегічного розвитку.

Список використаних джерел

- 1) Володін С.А., Чекамова О.І. Теоретичні засади формування і реалізації інноваційного потенціалу в розвитку економіки. Економіка АПК. 2017. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_5_12 (дата звернення: 06.09.2022).
- 2) Маркіна І.А., Більовська О.О., Ганженко Д.О. Методологічні засади потенціалу підприємства та його структуризація. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Серія: Економічні науки. Чернівці : ПВКФ «Технодрук». 2017. Вип. 4 (68)
- 3) Замлинська О. В., Замлинський В. А. Розвиток суб'єктів аграрного ринку України: пріоритети, інвестиційні джерела та маркетингова стратегія. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2016. Вип. 4 (68). С. 71–76.

4) Замлинський В. А. Реноваційні механізми інтенсифікації підприємств агропродовольчого сектору. Проблеми і перспективи економіки і управління. 2019. №1 (17). С. 50-59.

5) Галицький О. М. Шабатура Т.С. Методологічне забезпечення захисту економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва. The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. №.1. С.123-131.

6) Замлинський В. А. Проблеми розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки. Бізнес-навігатор. 2013. № 2 (31). С. 12–16. URL: <http://www.business-navigator.ks.ua/jour>.

7) Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Хорошко Д.Р. Управління інноваційним потенціалом як фактор стратегічного розвитку та конкурентних переваг підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2020. № 3 (26).

8) Балян А.В., Гришова І.Ю. Шабатура Т.С. Публічна політика та державна підтримка розвитку аграрного виробництва в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. № 2. С. 156-167. URL: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1906/1786>

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗВИТОК АГРАРНО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Л.І. Чернишова, кандидат економічних наук, доцент

О.М. Міхно, здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Впровадження інноваційних технологій та інвестування коштів в аграрну сферу є дуже важливими умовами задля того, щоб забезпечити ефективність розвитку аграрно-торговельної галузі в Україні. Сьогодні економічна ситуація в цій галузі значною мірою знаходиться під впливом негативних воєнно-політичних явищ. Україна, серед інших країн світу, має досить сприятливі кліматичні умови та значний ресурсний потенціал в аграрному виробництві. Але попри вказані позитивні моменти, агропромисловість має недостатній рівень ефективності в порівнянні з іншими розвиненими країнами світу, а саме: низький інноваційний потенціал та інвестиційна привабливість, зниження конкурентоспроможності та безпеки аграрно-торговельної продукції, не дуже раціональне використання природних ресурсів. Визначене актуалізує потребу впровадження інноваційних технологій в розвиток аграрно-торговельних підприємств України. Важливо сказати, що здійснення таких заходів без вкладання значних інвестицій у високотехнологічне виробництво та сучасні технології у сфері рослинництва та фермерства на сьогодні просто неможливо.

Кожний рік спостерігається зростання частки занедбаних та недіючих організацій виробничого характеру, підприємства аграрно-торговельного типу потребують великих інвестицій для модернізації своїх основних засобів виробництва та розширення його обсягів, закупівлі нових сортів рослин тощо. Така ситуація значною мірою зумовлена існуючою системою підтримки організацій аграрно-торговельного комплексу. Основні проблеми з якими вони стикнулися – це пошук нових підходів та заходів спрямованих на розвиток підприємства. Зазначимо, що велика кількість завдань, які були поставлені перед державними органами в цій сфері не була вирішена в повному обсязі. Закордонний досвід свідчить, що під час розширення діяльності аграрно-торговельних підприємств та їх збільшенні в кількості,

потребується створення ефективної та стабільної системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств на усіх структурних ланках: місцевому, національному, та регіональному.

Існує багато наукових праць, які розглядали та вивчали цю проблему. Також є наукові статті, в яких досліджуються окремі аспекти цієї проблеми, наприклад використання математичних інструментів прогнозування інноваційно-технологічного розвитку економіки України [1]. Розглядом проблем інвестування інноваційних технологій в аграрно-торговельному комплексі саме в Україні займався О. Дацій, який вважає, що основна причина стагнації в Україні в аграрно-торговельному комплексі є інвестиційний дефіцит, зумовлений згортанням державної фінансової підтримки аграрних підприємств та низькою інвестиційною привабливістю окремих сегментів аграрного сектора. Тому головним пріоритетом у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку аграрних компаній має бути вклад інвестицій саме у передові технології та підприємницьку діяльність на ринку високотехнологічної продукції.

Важливо підкреслити те, що «інноваційний менеджмент аграрних підприємств» - це процес або діяльність, яка пов'язана з реалізацією наукових досліджень та розробок у вигляді нових сортів рослин, видів тварин, нових або покращених харчових продуктів, матеріалів та нових технологій у рослинництві, тваринництві, нових видів добрив та засобів захисту рослин, нових форм організації та управління різними сферами галузі та найголовніше, у вигляді нововведень в управлінні та організації фінансування аграрно-торговельних підприємств [2].

Взагалі, інвестиційна діяльність передбачає цілеспрямований пошук необхідних інвестиційних ресурсів, вибір ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) і забезпечення її реалізації. [3].

Розглянувши статистику Global Innovation Index за 2019-2021 роки, можна побачити, що Україна підіймалася в рейтинговому списку, а це свідчить саме про розвиток інноваційної сфери економіки, а ось за показником ефективності інновацій нічого не змінилось, а це є свідомством відсутності змін у динаміці інноваційного розвитку аграрно-торговельного сектору України. Велика кількість науковців стверджує, що в Україні інноваційна діяльність підтримується завдяки власним фінансам підприємств, найменша частка припадає на фінансування від держави, інвестиції з боку іноземних інвесторів та інші джерела фінансової підтримки. Окремі показники капіталовкладень в аграрні підприємства України у 2019–2021 роки представлені в Табл. 1.

Таблиця 1 – Капіталовкладення в аграрні підприємства України у 2019–2021 роки

Показники	2019	2020	2021
Капіталовкладення в сільське, лісове та рибне господарство	58,4 млрд грн	50,8 млрд грн	52,8 млрд грн
Прямі іноземні інвестиції в економіку України,	51,6 млн доларів	49,5млн доларів	48,5 млн доларів
Темпи зростання прямих іноземних інвестицій, %	105,3	95,9	97,9

Встановлено, що розмір прямих іноземних інвестицій в українську економіку за останні три роки скоротився і склав 48,5 млн. доларів, а капіталовкладення за 2021 рік навпаки підвищилось. Темпи зростання прямих іноземних інвестицій також мали тенденцію до скорочення. Аграрні виробництва повинні мати не лише достатній інноваційно-інвестиційний потенціал, а й також мати можливість ефективно використовувати його. Результатом ефективного використання інвестиційних коштів є покращення показників господарської діяльності та фінансового стану сільськогосподарських підприємств галузь взагалі.

Треба підкреслити, що для покращення інвестиційного клімату в країні разом з традиційними формами інвестиційної підтримки сільськогосподарських підприємств необхідно створити сприятливі умови венчурного фінансування, реалізації можливостей світових інноваційних фондів та їх співпраці з вітчизняними суб'єктами господарювання [4]. За рахунок позитивних економічних результатів (чистих грошових потоків та чистого прибутку) формуються внутрішні джерела інвестування інноваційної діяльності. До того ж ці показники формують ряд індикаторів, а саме: стійкість, ліквідність, платоспроможність, кредитоспроможність, тощо, які визначають інвестиційні можливості підприємства. Тому детальний аналіз економічних результатів аграрного виробництва є необхідною умовою для розробки інноваційно-інвестиційних заходів, націлених на розвиток агропромисловості.

Зробимо висновок, що для здійснення інноваційно-інвестиційних заходів, націлених на розвиток агропромисловості, є обов'язковим виконання наступних умов:

- створення реальних резервів для здійснення інноваційно-інвестиційних програм;
- удосконалення державно-аграрної політики, спрямованої на зростання ефективності аграрно-торговельних підприємств України, а саме: покращення інвестиційного клімату та розвиток різноманітних механізмів залучення інвестиційних ресурсів в країні з урахуванням особливостей агропромисловості в кожному з регіоні, інвестиційної привабливості сільськогосподарського сектору; покращення інформаційного забезпечення підприємств; підвищення виробничого потенціалу шляхом модернізації техніко-технологічної структури підприємств; активізації трансфер сучасних технологій у сільськогосподарському виробництві на український ринок та поліпшення фінансово-кредитного забезпечення аграрних товаровиробників; створення сучасної інфраструктури та галузі залучення прямих іноземних інвестицій (здійснення фінансового лізингу, розширення венчурної діяльності) та розвитку фінансової інфраструктури аграрного сектору; демонополізації аграрного ринку України та впровадження інновацій в діяльність сільськогосподарських товаровиробників за допомогою державних фінансових інвестицій та допомоги держав-членів ЄС; оптимізації оподаткування підприємств, надання підвищених субвенцій та субсидій підприємствам аграрного типу; формування ефективного механізму фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств на основі цільового розподілу фінансових ресурсів тощо;
- визначення порядку надання грантів організаціям аграрно-торговельного типу;
- створення служби підтримки інноваційного фонду в Україні для аграрно-торговельних підприємств.

Список використаних джерел

- 1) Юринець З.В. Інноваційні стратегії в системі підвищення економіки України: автореф. дис. докт. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2016. 43 с.
- 2) Давиденко Н.М., Буряк А.В. Інвестиції привабливість аграрного сектору укр регіону в сучасних умовах соціальної і економічний розвиток. Балтійський журнал Економічні дослідження, 2018, №1. Т. 4. С. 106 – 110.
- 3) Спільник І., Шупа Л. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. Економічний аналіз. 2012. Вип. 10. Ч. 4. С.374-378.
- 4) Мельник М.І. Формування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сільському господарстві: дис. на здобуття канд. екон. наук: 08.00.04. Полтава, 2018. 246 с. Веб-сайт. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4553/2/dyssertacyuyamelnyk.pdf> (дата звернення: 17.09.2022).

ПЛАНУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

О.І Продіус, доктор економічних наук, доцент

К.Р.Бондар, здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

У системі управління підприємством однією з основних функцій є планування. Адже сучасний економічний світ вимагає постійної адаптації до умов, що швидко змінюються, тому для тривалого існування і пристосування організації важливо налагодити систему планування, яка визначає зміст і послідовність дій. Дієва система планів є запорукою успіху компанії, а тому вивчення питання планування є досить актуальним.

Питанням планування в менеджменті вивчалися у працях багатьох закордонних та вітчизняних вчених, найвідоміших з них можна виділити: А. Ансофф, А. Файоль, Гордієнко Л. Ю, Гладунський В. Н., Берегова Г. І., Воротін В. Є., Чайковська В. П.

На будь-якому етапі господарської діяльності планування є невід'ємною частиною функціонування. Отже, планування є загальною функцією менеджменту, яка є процесом визначення дій, які необхідно виконати в майбутньому, використовуючи потрібні ресурси для досягнення цілей організації. [1].

Як і будь-який інший процес, яким необхідно керувати, адміністративний процес повинен бути спланований. Насамперед, це зумовлено потребою в доцільному розподілі ресурсів та адаптації до навколишнього середовища.

Таким чином, в організації виникає необхідність адміністративного планування – функція, яка включає розробку основних сфер діяльності для розвитку організації, визначення ресурсів і засобів, необхідних для реалізації цих сфер, а також вибір методів для реалізації цих заходів. [2].

В адміністративному менеджменті планування охоплює всі підрозділи підприємства однією ціллю, це дає змогу: своєчасно та результативно вирішувати існуючі завдання та проблеми; ефективно використовувати ресурси; чітко розмежовувати обов'язки та відповідальність між працівниками; удосконалити контроль за виконанням планових завдань; передбачити різні майбутні ситуації і заздалегідь підготувати варіанти розвитку дій.

Планування базується на законах, які називаються принципами. Принципи – це основні концепції, що лежать в основі плану, визначають місію, напрямок і характер розробки програми та підтверджують її виконання. Правильне їх застосування створює передумови для ефективної роботи, знижуючи ймовірність негативних результатів. [3].

Вперше ці принципи були розглянуті А. Файолем у його книзі «Загальне та промислове управління» 1916 року. В його роботі було виявлено чотири найважливіші принципи планування, до них віднесено: єдність, безперервність, гнучкість, точність. Через деякий час Р. Акофф додав до них п'ятий принцип – участі.

1) Принцип безперервності, це процес безперервного планування в циклі досягнення мети. В такому випадку, реалізація короткострокового плану є частиною середньострокового плану, а завершений середньостроковий план – частиною довгострокового плану. Опрацьовані плани мають безупинно замінювати один одного.

2) Принцип єдності, завдяки системності в роботі та взаємозв'язку теорії та практики, проходить у напрямку єдиної мети. Особливістю цього принципу є те, що будь-які зміни в плані одного з підрозділів повинні бути зазначені в планах решти підрозділів, що є досить важливим в злагодженій роботі організації.

3) Принцип гнучкості. В плані та в процесі планування передбачена можливість змін. У такому принципі плани створюються з урахуванням змінних обставин, це дає змогу вчасно підлаштуватись і досягти бажаного результату.

4) Принцип точності, потребує обґрунтованості, детальності та конкретики. Згідно до цього принципу план має бути максимально точний до невідомості, що може чекати на підприємство.

5) Принцип участі. Означає, що в процесі планування мають брати участь всі його виконавці. Тобто, кожен з спеціалістів підприємства, а за потреби фахівці ззовні, мають долучитися до складання плану. Це надасть змогу побудувати план з урахування досвіду і пропозицій кожного робітника.

Важливо, що ці принципи тісно пов'язані між собою. Деякі діють в одному напрямку, а інші – у різних. Але кожен принцип планування дозволяє підприємствам досягти оптимальних рівнів економічних показників.

Таким чином, процес планування в адміністративному менеджменті встановлює необхідність пошуку важливих напрямків розвитку підприємства, становить фундамент та знижує ризики в управлінських рішеннях. Тому, процес планування є, так званим, інструментом, що допомагає успішно функціонувати, а також включає вибір стратегій і методів, які слугуватимуть для передбачення та отримання потрібних ресурсів, щоб надалі забезпечити ефективну роботу організації.

Список використаних джерел

- 1) Шкільняк М.М, Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Крисько Ж.Л., Демків І.О. Менеджмент: навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2017. 252 с
- 2) Стільник В.В., Зінгаєва Н.Є. Адміністративний менеджмент: конспект лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2019. 102 с.
- 3) Новікова М.М. Адміністративний менеджмент : конспект лекцій для студентів бакалавріату всіх форм навчання. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 103 с.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ В ОПЕРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Пессоа Жесіліано Де Жесус Матеуш, здобувач PhD
В.О. Домусчі, здобувач вищої освіти
*Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)*

Автоматизована система управління (АСУ) – це система, діяльність якої спрямована на об'єкт управління і покращення функцій підприємства, і в якій використовуються різні підходи, математичні методи і процеси, що задовольняють поставлену мету [1].

Класифікувати автоматизовані системи управління можна за багатьма ознаками, але є основні і найпоширеніші, які наведені на Рис. 1 [2].

Застосування АСУ в операційній діяльності є ефективним, але також має низку проблем, з якими може зіштовхнутися кожне підприємство, не дивлячись на те, що використовуються такі системи вже доволі тривалий час.

До проблем застосування автоматизованих систем управління в операційній діяльності можна віднести [3]:

1) Працівники повинні знати, як користуватися такими системами управління. Тобто при прийнятті на роботу працівника, керівництво компанії повинно розуміти, що може стати необхідним навчити нового працівника користуватися програмним забезпеченням. Якщо ж систему було введено в експлуатацію не з самого початку існування підприємства, керівництву потрібно буде навчати персонал користуванню програмою.

2) Заміна старих АСУ на нові. Більшість підприємств використовують автоматизовані системи управління на протязі десятиліть, а може й більше. І хоча програмні забезпечення можуть оновлюватися періодично, деякі вже є застарілими. Підприємство достатньо довго користувалася старою програмою, і навіть якщо з'явилася нова, простіша в експлуатації програма, вона може не бути задіяна. Також різновидом цієї проблеми може стати те, що є АСУ в операційній діяльності, які можуть бути заборонені на території нашої країни і через це потребують заміни.

3) Необхідність у спеціалісті з коригування програмного забезпечення. Потрібно бути готовим до того, що програма може періодично виходити з ладу і необхідно мати на підприємстві або наймати спеціаліста, який міг би виправити недоліки і помилки в програмному забезпеченні. Зміни в операційній діяльності підприємства, які є важливими для функціонування програми, необхідно постійно оновлювати. Тому в середніх та великих підприємствах працюють цілі команди спеціалістів з коригування АСУ.

4) Залежність операційної діяльності підприємства від програм АСУ. Глюк, збій або вірус у програмному забезпеченні може привести до зупинки закупівлі сировини і матеріалів, виробництва, продажу тощо. Уся операційна діяльність підприємства може зупинитися через програмне забезпечення.

5) Складність моніторингу АСУ та кібербезпека для програмних забезпечень. Програмні забезпечення, які потребують доступу в Інтернет, можуть бути легко атаковані хакерами.

Рисунок 1 – Класифікація АСУ

Найголовнішим і найпершим напрямом розв'язання всіх проблем пов'язаних з використанням АСУ в операційній діяльності є діяльність менеджера, який відповідає за операційну діяльність на підприємстві.

Адже саме в його обов'язки входить контроль над всією операційною системою підприємства. Саме він повинен приймати заходи щодо навчання своїх підлеглих, заміни і впровадження АСУ. Важливу роль в заміні програмних забезпечень на сучасні грає готовність персоналу до змін. Підприємство в своїй культурі повинно нести позитивне відношення до нововведень.

По-друге, для розв'язання проблем пов'язаних з роботою програмних забезпечень, необхідно мати спеціаліста, який досконало знає програму, може усунути проблеми, що періодично виникатимуть, а також захищати програмні забезпечення від хакерських атак. У великих підприємствах, де АСУ може бути в кожному цеху, просто необхідно мати команду

спеціалістів, що постійно б займалися оновленням даних, наладкою програмних забезпечень тощо.

Список використаних джерел

1) Квіта Г.М., Шіковець К.О., Безсмертна Ю.С. Моделювання виробничих процесів автоматизованого виробництва. Економіка і суспільство. 2018. №15. С. 316-321. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/49.pdf (доступно на 05.09.2022)

2) Квілінський О.С. Деякі підходи до автоматизації управління промисловими підприємствами. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2020. № 43. С. 105-109. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/43-2020/18.pdf> (доступно на 05.09.2022)

3) Швець Ю.О., Тищенко О.С. Особливості використання інформаційних технологій та автоматизованих систем управління на промислових підприємствах в сучасних умовах. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. № 4 (66). С.81-90. URL: http://www.scientificview.umsf.in.ua/archive/2019/4_66_2019/13.pdf (доступно на 05.09.2022)

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

Я.В. Колісниченко, здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

В сучасних умовах мінливої економіки стабілізація економічного стану в Україні висуває ряд важливих проблем з організації та проведення кредитування українських підприємств. Особливу роль у активізації економічної діяльності малого та середнього бізнесу за нинішніх економічних умов, що склалися в Україні, мають зіграти комерційні банки, які виступають посередниками у перерозподілі тимчасово вільних коштів.

Проте, нині не кожен комерційний банк в змозі забезпечити достатньою мірою фінансування виробничих потреб українських підприємств через механізм банківського кредитування, адже головним чинником успішної кредитної діяльності банку є ресурсна база. І така поведінка дає підстави вважати, що нагальні проблеми потребують вирішення.

Банківська система є найбільшим кредитором реальної економіки в Україні, а банківське кредитування відіграє важливу роль. Воно задовольняє потреби реального сектора економіки та споживчі потреби населення у додатковому фінансуванні. Однак дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку для банку кредитування призводить до криз у всій економічній системі і стає фактором уповільнення процесу її відновлення.

Зрештою, у вітчизняній банківській практиці тривалий час переважає короткострокове кредитування, тоді як частка середньострокових і особливо довгострокових кредитів невелика, кредит в основному використовується для покриття дефіциту оборотних коштів і має незначний вплив на структурні зміни, підвищення рівня науково-технічного виробництва, конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Незважаючи на те, що за 2021 рік зростання чистого кредитного портфеля банків зросло до 40%, на внутрішній ринок банківських позик суттєво вплинула політична та економічна ситуація в країні зараз. У зв'язку з цим окремі банки практично припинили кредитування, сумніваючись у довгостроковій платоспроможності потенційних позичальників.

Сучасний етап вітчизняної економіки характеризується певною недооцінкою ролі й значення підприємств малого і середнього бізнесу. Однак саме такий вид підприємництва

значно сприяє соціальному та регіональному розвитку держави. Мале та середнє підприємництво становить основу для формування середнього класу в будь-якій країні світу, що в свою чергу сприяє згладжуванню соціальної нерівності – і те, і інше є нагальною проблемою українського суспільства [1]. Крім того, саме тут перебуває в обігу вагома частина національних ресурсів, а вони є фундаментом розвитку економіки будь-якої країни.

Ключовою ж проблемою, з якою стикаються українські підприємства, є саме недостатність та висока вартість кредитних ресурсів. Сьогодні банківські установи намагаються мінімізувати свої ризики від кредитування малого та середнього бізнесу, це пояснюється негативними тенденціями на ринку кредитування. Саме тому найбільші банківські установи стримують активність на ринку, адже досвід попередніх років підказує, що за будь-яких несприятливих обставин чимало позичальників ухиляються від виконання своїх зобов'язань.

На сьогодні основними факторами, що заважають проведенню належного банківського кредитування українських підприємств є наступні:

- зниження економічного зростання внаслідок кризового стану країни, пов'язаного з проблемами світової кризи;
- незадовільний фінансовий стан малого і середнього підприємництва, внаслідок відсутності широкомасштабного кредитування на довгостроковій основі в тому числі;
- існування проблемної заборгованості, що пов'язано передусім з ринковою невизначеністю та стрімкими курсовими коливаннями впродовж значного періоду часу, а також жорсткою монетарною політикою Національного банку України;
- відсутність ефективних правових механізмів, що гарантують реалізацію майнових інтересів учасників кредитних операцій;
- непрозорість та перебування у «тіні» значної частки бізнесу;
- високі відсоткові ставки за кредитами та суворі вимоги до вартості застави, а також інші жорсткі умови кредитування [2].

Непрозорість підприємництва – одна з найголовніших проблем. Саме вона відіграє значну роль при оцінюванні банком кредитоспроможності потенційного клієнта. На відміну від крупного бізнесу малі підприємства не мають достатнього фінансування для привертання провідних аудиторських фірм з метою оцінювання свого фінансового стану та можливостей отримання кредиту.

Враховуючи все вище перелічене, а також погіршення економічної ситуації та підвищення ризиків, банки підвищили вимоги до позичальників. Бізнесу зараз важко отримати кредити, а для ряду малих підприємств це практично неможливо. Банківські установи все більш вимогливо ставляться до позичальників, висуваючи такі вимоги, які охоплюють: наявність ліквідного майна для застави; доволі тривалий час існування фірми; прибутковість компанії; обґрунтування витрачання коштів; прозорість звітності; позитивна кредитна історія, хороша репутація фірми.

Серед найчастіших причин відмов у кредиті можна виділити наступні:

- 1) Недостатньо стійкий стан підприємства як позичальника;
- 2) Рівень ліквідності застави;
- 3) Високе фінансове навантаження на позичальника;
- 4) Мета кредиту, що не відповідає необхідним параметрам [1].

А втім, для банківських установ зацікавленість в подальшому кредитуванні саме малого та середнього бізнесу є ключовим фактором розвитком. Краще мати великий портфель з малих кредитів бізнесу, ризиками якого можна управляти, ніж кілька великих кредитів, виданих одній фінансово-промисловій групі, з усіма пов'язаними з цим економічними та політичними ризиками [3].

Ще одним чинником сповільнення темпів зростання економічного потенціалу українських підприємств можна відзначити слабе розвинення такого джерела залучення ресурсів для розвитку малих підприємств як фондовий ринок. Досвід високотехнологічних компаній у США та ЄС показав, що саме це джерело стало основою їх розвитку.

Отже, в Україні з метою розширення банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу необхідно створити відповідні передумови для цього.

По-перше, слід забезпечити комерційним банкам можливості більш дешевого рефінансування від Національного банку України, розробляти загальнодержавні та регіональні програми, а також створити програми відшкодування або субсидування відсоткових ставок за кредитами для підприємництва.

По-друге, застосовувати в банківській діяльності більш детальну цільову сегментацію клієнтів та зосереджувати увагу банків на потребах підприємництва, що дозволить адаптувати нові кредитні продукти і технології до потреб різних груп позичальників.

По-третє, банки повинні шукати можливості для створення сприятливих умов для кредитування підприємців-початківців шляхом створення нових банківських продуктів, які спеціально орієнтовані на цільового позичальника, пропонувати поряд з кредитуванням послуги з управління прибутками підприємств та надавати консультації щодо стану заощаджень та мінімізації потенційних ризиків позичальника. Запропонувати важливу для позичальника інформацію та побудувати систему спілкування та довіри до банківської установи свого потенційного клієнта.

По-четверте, також необхідно залучення держави до процесу банківського кредитування суб'єктів бізнесу з метою активізації діяльності таких підприємств та стимулювання банківських установ до активізації кредитування цього сектора економіки.

По-п'яте, це вивчення та дослідження досвіду зарубіжних країн у сфері кредитування підприємництва та адаптування його в Україні з врахуванням вітчизняних реалій та потреб сектору малого і середнього бізнесу.

Зокрема такими заходами можуть бути: створення в банківських установах відповідних структурних підрозділів, які б займалися лише дослідженням ситуації з мікrokредитування та вивчали б історію діяльності малих підприємств; здійснення першочергового фінансування підприємств малого і середнього бізнесу, які займаються розробками у сфері передових технологій; запроваджувати систему гарантування кредитів малого та середнього підприємництва з боку місцевої влади або ж різного роду фондів; сприяти більш ефективному кредитуванню малих підприємницьких структур, які виробляють продукцію на експорт або ж випускають товари імпортозаміщення; здійснювати заходи з підвищення економічної грамотності власників мікропідприємств [2].

Отже, поступове відновлення економіки буде збільшувати потреби підприємств у кредитних коштах. Проте в Україні малий і середній бізнес стикається із серйозною проблемою доступу до фінансово-кредитних ресурсів. Переважно підприємства реінвестують у розвиток бізнесу власні грошові кошти.

Так на державному рівні основним завданням є здешевлення банківських кредитів шляхом регулювання ставок рефінансування і мінімізації вартості кредитів з боку НБУ. Важливим завданням є розвиток альтернативних способів забезпечення кредитів, зокрема страхування фінансових ризиків, заснування гарантійних фондів або надання державних гарантій. Банківським установам не вигідно працювати з представниками бізнесу за доволі складною і тривалою процедурою видачі кредитів, а налагоджені прозорі процеси в багатьох банківських установах поки що відсутні. Тому банкам доцільно спростити кредитні стандарти. Необхідно більшу увагу приділяти освоєнню та впровадженню нових кредитних технологій, інновацій, розробці нових банківських продуктів і послуг.

Список використаних джерел

- 1) Волкова Н.І., Свірідова К.Д. Аналіз проблем кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах. *Фінанси, облік, банки*. 2017. №1. С. 55-62.
- 2) Галіцейська Ю.М. Проблеми банківського кредитування малого і середнього підприємництва. *Молодий вчений*. 2016. №12.1. С. 689-693.
- 3) Чайковський Я.В. Сучасний стан та напрями розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні. *Ринок фінансових послуг*. 2021. №3. С. 80-90.

СТРУКТУРА ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Касамі Імада, здобувач PhD

К.М. Понтус, здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Актуальність теми полягає саме в значимості операційної системи для розвитку підприємств чи організацій та в пошуку ефективних шляхів розвитку структури операційної системи, розкриває основні ознаки, тенденції та показники розвитку сучасних підприємств.

Операційна система – це діяльність, що направлена на отримання матеріальних та нематеріальних благ у будь-якій сфері діяльності. Сутність полягає в послідовних діях, що називаються операційними процесами, завдяки яким об'єкти діяльності перетворюються на кінцевий продукт чи послугу.

Структура операційної системи дає можливість ефективної взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем, продуктивно розподіляє та спрямовує працю своїх співробітників, для задоволення потреб клієнтів, а також максимізація досягнення своїх цілей.

Головним завданням структуризації операційної системи є об'єднання усіх компонентів організації в одне ціле, для цілеспрямованого функціонування. Операційна система являє собою цілісний механізм функціонування підприємства, що складається із багатьох елементів чи підсистем, пов'язаних між собою.

Від структури операційної системи залежить успішність організації.

Економічне законодавство України є нестабільним, це спричинено не визначеністю пріоритетів державного регулювання економіки, наявними політичними катаклізмами та іншими багатьма чинниками. Саме тому структура операційної системи має нові вимоги для розвитку економіки в сучасних умовах [2].

Зрозуміло, що забезпечення широких можливостей для підприємництва зумовлює необхідність наступних змін, які сприятимуть збільшенню показників виробництва. Таких як: стимулюванню показників посилення маркетингових функцій; підвищення ролі стратегічного планування на всіх рівнях управління; здійснення системної оцінки керівних кадрів із урахуванням комплексних результатів їх праці.

Будь-які зовнішні зміни призводять до позитивних чи негативних наслідків, від яких залежить успішність прибутковості підприємства чи навпаки збільшити збитки. Операційна система повинна бути пристосованою до таких змін та миттєво реагувати, для забезпечення стабільної ефективності. Вітчизняні підприємства зі зміною рівня економіки в країні, поєднують в собі критичні ресурси. Для підприємств різних типів критичні ресурси відрізняються: для масового типу виробництва це технічні або технологічні, для консалтингових компаній – інформаційні, для навчальних закладів – кадрові (таб.1).

Таблиця 1 – Особливості розвитку операційної систем [1]

Ознака	Процес
Спосіб впливу на предмет праці	– виконується з допомогою або без участі людини
Рівень механізації	– виконується працівниками з допомогою механізмів та технологій; – виконується працівниками без застосування технологій; – виконується механізмами під наглядом працівника; – виконується без участі працівника
Перебіг в часі	– не має чітких часових обмежень; – циклічність

Основними тенденціями та головними показниками розвитку сучасних підприємств є:

- відкритість, тобто наявність матеріальних, енергетичних, інформаційних каналів обміну із зовнішнім середовищем;
- гомеостатичність, тобто можливість підтримувати внутрішню рівновагу, за умови зміни чинників зовнішнього середовища;
- гнучкість, тобто здатність швидко, а головне ефективно пристосовуватись до змінюваних умов функціонування;
- результативність – задоволення потреби споживачів;
- довготривалість – тривалий час зберігати позитивний результат діяльності;
- ієрархічність – наявність підсистем, або окремих елементів які самі по собі можуть бути окремими системами [1].

Отже, операційний менеджмент заключається в діяльності по управлінню процесом надбання матеріалів, перетворення їх в готовий продукт і власне постачанням його покупцю. Операційний менеджмент полягає як в ефективному, так і в раціональному управлінні будь-якими операціями.

Список використаних джерел

- 1) Омеляненко Т.В., Осокіна А.В. Операційний менеджмент: презентаційний курс : Навч. пос. К.: КНЕУ, 2018. 312 с.
- 2) Капінос Г.І., Бабій І.В. Операційний менеджмент : Навч. пос. К.: [б.в.], 2019. 145 с.

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Л.І. Чернишова, кандидат економічних наук, доцент,
В.П. Кара, здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Забезпечення ефективності господарської діяльності підприємств – це один з найважливіших економічних важелів не тільки в системі управління виробництвом в цілому, але і в системі планування, контролю та аналізу. Тому розробка заходів спрямованих на стабільне функціонування виробничо-господарської діяльності є одним з важливіших завдань діяльності будь-якого підприємства, у тому числі аграрного. В даний час необхідно домогтися підвищення рентабельності, ліквідації збитковості і збільшення прибутку в аграрному секторі, які залежать від виробничої, постачальницької та збутової діяльності, а також інноваційної спрямованості підприємств. Вказане обґрунтовує актуальність обраної тематики.

Проблема управління ефективністю господарської діяльності підприємства та її забезпечення – одна з ключових проблем сучасного менеджменту. Виявленню різних аспектів даного питання присвячені багато робіт видатних вітчизняних та іноземних вчених, серед яких: А.Б. Гончаров, І.М. Бойчик, В.С. Мавришев, Н.Л. Зайцев, А.Н. Тимошин, С.В. Олейник, А.Г. Гончарук, Г.Є. Куденко, Т.А. Говорушко, Н.І. Климаш, А.В. Куценко, А. Барон, М. Армстронг, С. Хетфілд, Е. Нілі та інші.

Сучасні умови розвитку аграрного бізнесу, які характеризуються мінливістю і складністю ринкової кон'юнктури, посиленням конкуренції, непередбачуваними змінами в законодавстві призводять до пошуку шляхів забезпечення ефективності діяльності агро-торгівельних підприємств. Їх власники мають постійно слідкувати за тенденціями ринку, за впливом внутрішніх та зовнішніх чинників на окремі напрямки діяльності задля

забезпеченням рентабельної діяльності. Оцінюючи стан вітчизняних аграрних підприємств, слід зауважити, що більшою мірою він характеризується відсутністю інноваційної складової, використанням застарілої технічної бази та зношеного обладнання, нестачею фінансових та трудових ресурсів задля забезпечення стабільної діяльності та розширення виробничих потужностей, нерозвиненістю або взагалі відсутністю достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення, логістичними проблемами та багатьма іншими. А це, на жаль, шлях до неспроможності конкурувати в аграрному бізнесі з могутніми іноземними суб'єктами господарювання. Через що рекомендується розглянути детальніше складові забезпечення ефективності діяльності агропідприємств задля розвитку їх потенціалу (Рис. 1).

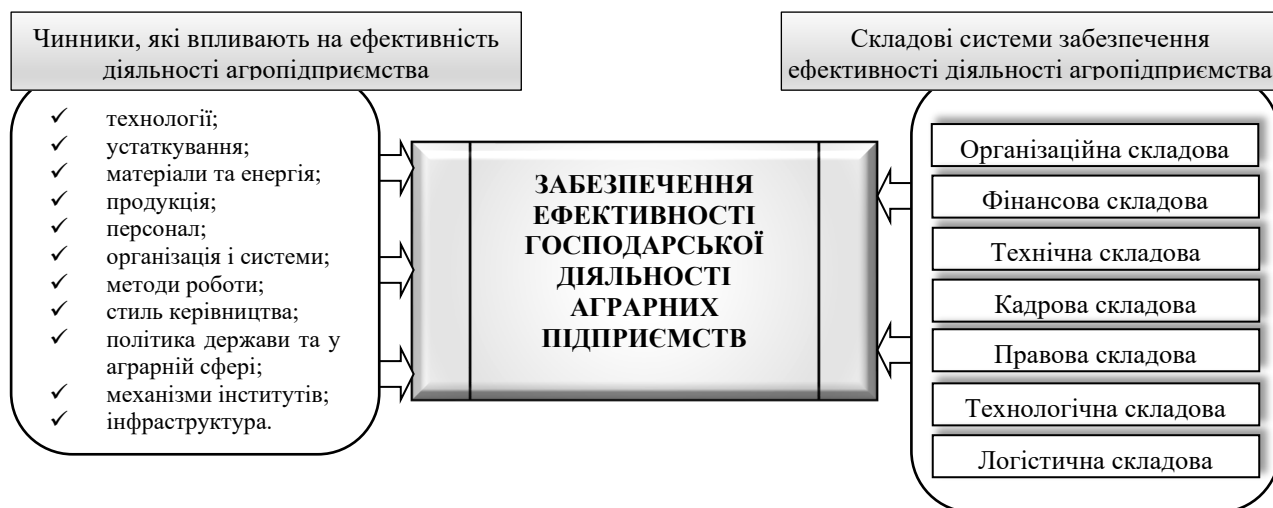

Рисунок 1 – Складові забезпечення ефективності господарської діяльності аграрних підприємств

Успішне функціонування системи керування ефективністю виробництва організації багато в чому визначається ефективністю її обслуговування з організаційної точки зору. Під системою, що забезпечує організаційне керування ефективністю розуміють взаємопов'язану кількість внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що мають за мету забезпечити пошук та виконання рішень з окремих питань планування, формування, розподілу та використання прибутку, а також відповідальність за наслідки цих рішень лишається на них.

Дуже важливою проблемою, яку необхідно терміново вирішувати є застаріла матеріально-технічна база, що знаходиться у критичному становищі. Деякі машини підтримуються у робочому стані іноді зусиллями самих користувачів на власній обслуговуючій базі, яка не завжди забезпечена ремонтно-технічним обладнанням і кваліфікованими кадрами. Потрібно відтворення технічного потенціалу агровиробництва з урахуванням дотримання технологічних вимог обробки земель та збору врожаю задля якісного виконання передбачених обсягів механізованих робіт в оптимальні строки. Рекомендується розробка економічних механізмів, спрямованих на збільшення обсягів інвестицій у технічне переоснащення аграрного сектору. Державна підтримка, при цьому має відігравати ключову роль (наприклад, держдотації на придбання техніки).

Кадрова складова вкрай важлива через те, що, на жаль, аграрна сфера сьогодні супроводжується значним відтоком кваліфікованого робітничого та інженерно-технічного персоналу (через сучасний стан в країні), міграцією кадрів в інші галузі та країни, простежується скорочення та втрата робочих місць окремими групами населення. Це визначає необхідність зосередження уваги на кадровому забезпеченні, а саме постійному розвитку і навчанні кадрів, які залишилися в досліджуваному секторі. Підприємство може мати найдосконалішу техніку та найкраще насіння і добрива, але, якщо персонал не знає як правильно з цим працювати – нічого не вийде. Тому якісне підвищення кваліфікації, грамотні вчителі та наставники, найкращі семінари та курси – це те, що необхідно поширювати на

підприємстві. Окрім цього, організовуючи семінари, підприємство налагоджує свої ділові зв'язки, що є також значним фактором успішності підприємства.

Фінансова складова, як вже зазначалося вище, визначає стабільність та безперерйну діяльність аграрних підприємств. Рекомендується створити надійну систему акумулювання та залучення коштів, спрямованих на розвиток виробництва, підвищення професійних якостей провідних фахівців та можливості мотивування персоналу. Її ефективне використання забезпечуватиме технічний розвиток, повернення капіталу в майбутньому і стимулювання економічного зростання агробізнесу.

Логістична складова в аграрному секторі також відіграє важливу роль у ланцюжку “виробництво-переробка-реалізація”. Сьогодні значна кількість вітчизняних підприємств аграрного бізнесу, адаптуючись до умов воєнного стану, активно шукають оптимальні логістичні шляхи забезпечення реалізації своєї продукції. Невеликі підприємства, за обмеженістю оборотних коштів, зазнають труднощів при залученні кредитів, через що не можуть фінансувати побудову нових елеваторів та зерноховищ для своєї продукції та змушені орендувати потужності задля її зберігання у приватних операторів. А це впливає фінансові результати діяльності. Тому необхідно розробити відповідні механізми оптимізації процесів управління матеріальними потоками в межах агропідприємств за ключовими ознаками ефективності потоків постачань, ресурсів, фінансів, а також забезпечення ефективного їх обслуговування.

Отже, формування оптимальної та якісної системи забезпечення ефективності діяльності дозволить зміцнити позиції сільгоспідприємства в аграрному бізнесі, дозволить реалізувати всі наявні можливості підприємства, підвищить його конкурентні позиції та сприятиме розвитку його потенціалу.

Список використаних джерел

1) Костромський М.В. Сучасний стан технічного забезпечення аграрної сфери економіки України. *Ефективна економіка*. 2012. № 12. Веб-сайт. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2446> (дата звертання 17.09.2022).